

ГИМНАЗИЈА
РАЗРЕД: ПРВИ
СМЈЕР: ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ И РАЧУНАРСКО-ИНФОРМАТИЧКИ-
НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Годишњи број часова: 108

Седмични број часова: 3

СВРХА НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА

Матерњи језик је највреднији израз идентитета јер учећи о свом језику и култури боље упознајемо себе, свој народ и своје наслеђе, па постајемо способнији да увидимо и разумијемо остале културе и народе. Као наставни предмет, Српски језик и књижевност је основна потреба савременог друштва јер се темељи на развијању добре комуникације, развијању емпатије, учењу путем читања, развијању медијске писмености и развијању читалачке писмености. Овај наставни предмет ученицима пружа различита знања, вјештине и компетенције. Предметним програмом подстиче се развијање језичких активности слушања, говорења и писања, које су битне за изучавање свих осталих наставних предмета. Рецепцијом књижевноумјетничких дјела код ученика се развија емоционалност, имагинација и обликује естетски укус. Овај наставни предмет подстиче ученике да стечено знање примјењују у свим сегментима и периодима живота.

ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

Општи циљ наставе српског језика и књижевности јесте да ученик развије вјештине изражавања, споразумијевања и преношења информација, мисли, осјећања и ставова са сврхом и намјеном. У ту сврху ученик ће се оспособити да:

- унаприједи вјештине писменог и усменог изражавања, споразумијевања и преношења информација;
- ствара текстове различитог садржаја, структуре и намјене, и користи различите облике информационих технологија;
- аргументовано пише и говори, служи се различитим изворима и медијима како би доказао своје тврдње;
- развија активан рјечник и поштује граматичку и правописну норму;
- критички промишља и вреднује прочитан или преслушан текст, проналази у њему поуздане и вриједне информације, поставља питања, слободно износи своје мишљење и изводи закључке;
- уважава саговорника и културу дијалога, развија осјетљивост за потребе других и поштује различитост;

- развија национални и лични културни идентитет, љубав према матерњем језику, традицији и култури српског народа и других народа;
- унаприједи знања о српском књижевном језику;
- усваја и развија читалачке навике и естетске ставове;
- тумачи и разумије књижевност као умјетност ријечи;
- увиђа различитости између књижевности и других умјетности, разумије утицај медија у коме се умјетничко дјело реализује на однос његовог садржаја и форме;
- доживљава, тумачи и разумије књижевна дјела са свијешћу о жанровским специфичностима, књижевноисторијском контексту, структурним и стилским специфичностима;
- поткрепљује примјерима и аргументима своје разумијевање и тумачење књижевног дјела;
- развија читалачке компетенције на књижевним и некњижевним текстовима;
- самостално чита и интерпретира дјела српске, европске и свјетске књижевности, повезује лично и књижевно искуство, развија критичко мишљење, формира књижевни укус и стиче читалачке навике.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

Образовни: Ученици стичу знања о комуникацији, њеним врстама и елементима. Усвајају знање о томе да је језик систем знакова, разумију шта је језички знак и каква је његова природа. Умију да наведу и објасне функције језика. Овладавају знањима о појму писма и разумију његов значај за развој цивилизације. У основним цртама познају језичку слику свијета, стичу знања о језичкој сродности и разумију мјесто српског језика међу словенским језицима. Ученици стичу основна знања о развоју књижевног језика, писма и правописа код Срба. Уочавају однос између стандардног језика и дијалеката, и усвајају знања о раслојавању језика. Стичу систематизована знања о фонолошком систему српског језика. Овладавају основама стандардне акцентуације. Унапређују познавање правописне норме српског језика. Ученици стичу систематизована знања о историјском развоју књижевности, карактеристикама књижевних епоха и жанрова, те разумију генеалогоју књижевних мотива и поступака у историјском пресеку. Развијају способност читања, тумачења и вредновања књижевних дјела различитих поетичких и формалних усмјерења у естетском, историјском и културном контексту. Овладавају аналитичким алатима и књижевнотеоријским појмовима који доприносе свестранијем тумачењу књижевних дјела. Препознају одлике књижевноумјетничких у односу на некњижевне текстове и обрнуто. Умију да у формалном и садржинском смислу одреде главне елементе књижевних и некњижевних текстова.

Васпитни: Ученици стичу знања о властитом културном идентитету заснованом на језику и писму. Поштују свој језик и друге језике. Кроз идентификацију с књижевним ликовима и ситуацијама у књижевним дјелима ученици развијају емпатију и свијест о мјесту човјека у друштву. Развијајући читалачке навике и богатећи своје читалачко искуство изграђују естетске критеријуме и навикавају се на смјештање књижевних дјела у лични и шири културолошки вредносни систем. Уочавају саоднос између књижевности и реалности, те различите поступке којима се свакодневне теме и мотиви преобликују у књижевноумјетничким дјелима. Увиђају креативни потенцијал књижевног

стваралаштва и за читаоца и за писца. Разумију да књижевност (најчешће) није писана из дидактичких побуда, али да нас свако књижевно дјело суочава са универзалним истинама у вези са свијетом који нас окружује.

Функционални: Ученици развијају способности самосталног истраживања језичких појава, њиховог поређења, анализе ученог и извођења самосталних закључака. Упућују се у самостално коришћење различитих извора знања, али и важност критичког сагледавања расположивих информација. Подстичу се на самостално закључивање и изношење сопствених ставова о питањима важним за српски језик. Упућују се у различите области употребе језика и развијају своје језичке компетенције. Кроз аналитичко-синтетички приступ књижевним дјелима и различитим вантекстовним околностима које их условљавају или могу утицати на њихову рецепцију и разумијевање, ученици унапређују своје логичко и критичко мишљење. Уче да развијају сопствене ставове о различитим књижевним појавама и да их аргументовано образлажу. Кроз дискусију о темама које иницирају књижевни текстови усавршавају своје способности артикулације мисли, дијалога, поштовања саговорника, као и кориговања сопствених увјерења. У константном сусрету са одабраним књижевним дјелима развијају читалачке навике и усавршавају способност доживљајног, изражајног и интерпретативног читања. Тумачећи одабрана књижевна дјела мотивишу се за читање књижевних дјела сродних у тематско-мотивском, жанровском или стилском смислу.

НАСТАВНЕ ТЕМЕ:

1. Комуникација и језик
2. Језичка слика свијета и мјесто српског језика међу свјетским језицима
3. Постанак и развој српског књижевног језика
4. Раслојавање језика
5. Фонетика и фонологија (са морфофонологијом)
6. Акцентологија
7. Језичка култура
8. Увод у тумачење књижевности
9. Народна књижевност
10. Књижевност старог вијека
11. Српска средњовјековна књижевност
12. Хуманизам и ренесанса
13. Лектира
14. Некњижевни текстови

Наставна тема: Комуникација и језик			
Исходи учења	Активности учења	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објасни шта је комуникација; - наведе елементе комуникације (комуникатори, код, порука, комуникациони канал); - разликује врсте комуникације (вербална и невербална комуникација); - објасни језик као средство комуникације које човјека издваја од свих других бића; - објасни симболичку, комуникацијску и експресивну функције језика; - објасни језик као систем језичких знакова; - именује нивое језичке структуре; - објасни однос језик – говор – писмо; - процијени улогу писма у развоју цивилизације. 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - аргументовано расправљати о комуникацији, врстама комуникације, начинима преношења и размјене порука; - расправљати о језику као биолошкој, друштвеној и индивидуалној појави; - коментарисати појам језичког знака и језика као система знакова; - разговарати о писму као цивилизацијском феномену; - разговарати о сличностима и разликама између писменог и усменог изражавања; - провести самостално истраживање о различитим старим и савременим писмима. 	<p>Предмет:</p> <p>Рачунарство и информатика</p> <p>Страни језици</p> <p>Италијински језик</p> <p>Историја</p>	<p>Тема:</p> <p>Интернет, комуникационе технологије и сигурност на интернету</p> <p>Граматички садржаји, кроз призму компаративне анализе граматичких елемената и комуникативних структура из различитих језичких система</p> <p><i>Comunicazione oggi</i></p> <p>Праисторија – првобитна људска заједница</p> <p>Старе културе и цивилизације</p>

Наставна тема: Језичка слика свијета и мјесто српског језика међу свјетским језицима			
Исходи учења	Активности учења	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да:	Ученик ће:	Предмет:	Тема:

<ul style="list-style-type: none"> - опише, у основним цртама, језичку слику свијета; - објасни појам језичке сродности; - анализира мјесто српског језика међу словенским језицима. 	<ul style="list-style-type: none"> - анализирати развојно стабло индоевропских језика са нагласком на словенским језицима; - израђивати и презентовати језичке мапе. 	<p>Латински језик</p> <p>Историја</p>	<p>Писмо и изговор</p> <p>Старе културе и цивилизације</p>
---	--	---------------------------------------	--

Наставна тема: Постанак и развој српског књижевног језика			
Исходи учења	Активности учења	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наброји старе српске писане споменике и наведе основне податке о тим споменицима; - наведе карактеристике развоја српског језика до почетка 19. вијека; - објасни појаву и функцију рускословенског језика као књижевног језика међу Србима; - наведе идеје о реформи језика и писма прије Вука Караџића; - опише развој српског књижевног језика од Вуковог времена до данас, с посебним освртом на дешавања крајем 20. вијека; - објасни појам језичке норме; - аргументовано просуди о значају српског језика и ћирилице за национални идентитет и културу, важност његовања језичке културе и употребу англицизми у српском језику. 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поредити глаголицу и ћирилицу; - доводити у везу српкословенски језик и дјела српске средњовјековне књижевности; - анализирати елементе српских писаних споменика (илустрације, потписи, записи, биљешке на маргинама); - у старим српским писаним споменицима проналазити и препознавати (у складу са сопственим могућностима) ријечи блиске данашњим облицима, и упоређивати их; - презентовати рад о развоју српског књижевног језика у основним цртама од почетка 19. вијека до данас; - разговарати о улози језика у формирању националног идентитета; - анализирати прилив туђица у српски језик у савременом тренутку; 	<p>Предмет</p> <p>Рачунарство и информатика</p> <p>Музичка култура</p> <p>Ликовна култура</p> <p>Страни језици</p>	<p>Тема:</p> <p>Интернет, комуникационе технологије и сигурност на интернету</p> <p>Музика средњег вијека</p> <p>Умјетност средњег вијека</p> <p>Граматички садржаји, кроз призму компаративне анализе граматичких елемената и комуникативних структура из различитих језичких система</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - писати есеј на тему утицаја енглеског језика на савремени српски језик; - дискутовати о теми родно осјетљивог језика у контексту језичке норме и језичке праксе; - описати властити културни идентитет заснован на језику и писму. 		
--	--	--	--

Наставна тема: Раслојавање језика			
Исходи учења	Активности учења	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објасни појам стандардног језика и језичке норме, и нестандартних језичких варијетета; - објасни појам варијантног раслојавања српског језика (екавски и ијекавски изговор); - наведе функционалне стилове и њихове карактеристике; - разликује типове раслојавања језика; - наведе основне појмове о дијалектима српског језика. 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - читајући текстове писане нестандартним језиком коментарисати у чему се огледају одступања у односу на норму; - поредити ситуације у којима је поштовање језичке норме нужност са свакодневном (разговорном и писаном) језичком праксом; - разумјети и примјењивати различите функционалне стилове (писати/говорити научним, новинарским, књижевноумјетничким стилем, жаргоном и сл.) - поредећи језик ликова из књижевних дјела препознавати појавне облике социолеката и идиолеката; - у књижевним дјелима препознавати дијалекатске говоре и одступања од књижевне норме. 	<p>Предмет:</p> <p>Страни језици</p>	<p>Тема:</p> <p>Граматички садржаји, кроз призму компаративне анализе граматичких елемената и комуникативних структура из различитих језичких система</p>

Наставна тема: Фонетика и фонологија (са морфофонологијом)			
Исходи учења	Активности учења	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинише појам лингвистика; - именује главне лингвистичке дисциплине; - препозна шта је област проучавања фонетике и фонологије; - разликује глас, фонему и графему; - објасни шта су фонетика и фонологија; - наведе класификације гласова у српском језику); - објасни гласовне промјене на конкретним примјерима. 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објаснити појам и предмет лингвистике; - објаснити шта су фонетика и фонологија у контексту лингвистичких дисциплина; - класификовати гласове српског језика на основу критеријума начина и мјеста њихове творбе; - препознавати ријечи у којима су извршене гласовне промјене, објашњавати и наводити примјере; - уочавати одступања од гласовних промјена; - писати контролни рад / тест. 	<p>Предмет:</p> <p>Страни језици</p>	<p>Тема:</p> <p>Граматички садржаји, кроз призму компаративне анализе граматичких елемената и комуникативних структура из различитих језичких система</p>

Наставна тема: Акцентиологија			
Исходи учења	Активности учења	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објасни правила стандардне акцентуације; - препозна мјесто акцента у ријечи; - разликује врсте акцента; - примијени правила акценатске норме у усменој комуникацији. 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уочавати да наглашавање различитих ријечи у реченици различито усмјерава комуникативни фокус; - одређивати мјесто акцента у ријечи, његов квантитет и квалитет; - служити се правилима стандардне акцентуације при одређивању акцента ријечи; 	<p>Предмет:</p> <p>Музичка култура</p>	<p>Тема:</p> <p>Џез и популарна музика</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - уочавати преношење акцента на проклитике; - упоређивати акценте у стандардном језику и нестандартним изразима локалног говора; - вјежбати говор уз поштовање правилне акцентуације; - радити акценатске вјежбе. 		
Наставна тема: Језичка култура			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - користи правописне приручнике; - примјењује правописну норму у писменом изражавању; - аргументовано и правописно и стилски коректно писмено и усмено излаже на задате теме; - прикупља, разврстава и повезује различите изворе информација у складу с темом и сврхом писања; - обликује садржајно и логички повезан текст. 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - креативно представити честа огрешења о правописну норму; - исправљати огрешења о правописну норму у различитим текстовима; - писати четири школска писмена задатка; - коментарисати и на виши ниво подизати своје писмене радове. 	<p>Предмет:</p> <p>Рачунарство и информатика</p>	<p>Тема:</p> <p>Интернет, комуникационе технологије и сигурност на интернету</p>

Наставна тема: Увод у прочавање књижевности			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разликује поимање књижевности у прошлости у односу на модерно доба; 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - читати и анализирати изворе из поезије, прозе и драме; - припремати ППТ 	<p>Предмет:</p> <p>Ликовна клтура</p>	<p>Тема:</p> <p>Општи појмови о ликовној умјетности; Умјетност праисторије и старих цивилизација;</p>

<ul style="list-style-type: none"> - класификује врсте умјетности према изражајним средствима; - препознаје значај умјетности за појединца и друштво; - разликује појмове књижевност, литература, белетристика; - препозна разлику у постанку и развоју усмене и ауторске књижевности; - препознаје одлике књижевних родова и њихових врста; - препознаје опште особине и врсте лирске поезије; - препознаје формална обиљежја стиха, строфе и пјесме; - на основу доминантних мотива одређује врсту лирске пјесме; - препознаје разлику између аутора и лирског субјекта; - уочава особине епске поезије и њену подјелу; - препозна особине пјесничког језика; - образложи функцију стилских фигура и контекстуализује их; - познаје генезу усмених прозних врста у српској књижевности; - одреди композицију књижевног дјела; - разликује појмове приповједач/наратор и писац; 	<ul style="list-style-type: none"> - презентацију на задату тему и разговарати о специфичностима умјетничког изражавања на основу прочитаног књижевног текста, слушања музичког дјела, гледања филма, ликовног, вајарског, - архитектонског дјела и позоришне представе; - читати текстове у којима аутори објашњавају настанак своје умјетности/ аутопоетику; - повезати митове са потребом да се објасни постанак свијета; - изражајно читати поетске текстове; - слушати аудио записе и гледати видео записе пјесама из избора у интерпретацији глумаца; - паралелно читати и поредити особине епске и лирске народне пјесме; - компаративно тумачити формална обиљежја пјесме из избора; - истраживати околности настанка пјесме, поређење стварносног с пјесничким, биографског с аутопоетичким; - проналазити доминантне мотиве и пјесничке слика; - одредити врсте лирске пјесме на основу прочитаних пјесама из избора; - писати аргументативни есеј о томе зашто изабрана/дата пјесма, по 	<p>Музичка култура</p> <p>Латински језик</p> <p>Православна вјеронаука</p> <p>Историја</p>	<p>Умјетност старог вијека; Умјетност средњег вијека; Умјетност новијека.</p> <p>Музика у друштву; Музика праисторије и старог вијека; Музика средњег вијека; Музика ренесансе; Музика 20.вијека, џез и популарна музика; Примијењена музика.</p> <p>Писмо и изговор</p> <p>Свето откривење</p> <p>Праисторија – првобитна људска заједница; Стари вијек;</p>
---	--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> - препознаје различите позиције наратора (лик, свједок, свезнајући наратор) и тумачи на који начин одабрана позиција доприноси значењу текста; - препозна приповиједање у 1, 2. и 3. лицу; - транспонује текст из једног у друго приповједно лице; - препозна обиљежја новеле; - анализира прозни текст; - анализара ванкњижевне елементе који се могу довести у везу са настанком и/или рецепцијом дјела; - на основу доминантних мотива одређује тему књижевног дјела; - разликује линеарно (хронолошко) од нехронолошког приповиједања; - препознаје ретроспекције и ретардације и разумије њихову функцију; - подијели текст на мање значењске цјелине; - анализира различите начине обликовања књижевних ликова; - препознаје разлику између наратива (приче) и наратије (приповиједања) - одређује специфичности настанка античке драме; 	<ul style="list-style-type: none"> његовом схватању, припада одређеној врсти поезије; - коментарисати свој и радове других ученика; - налазити опште мотиве и уочавати тематске слојеве, композицију, епску радњу; - преносити текст из једног приповједног лица у друго, промјена приповједачке позиције; - проналазити одлике епског стила на изабраним текстовима; - радити анализу перспективе (шта приповједач зна/може да зна, шта види/може да види, а шта дијели са читаоцем); шта би се промијенило у тексту и читаочевом доживљају када би се промијенила приповједачка перспектива; - осмислити кадар у којем би одређена сцена из књиженог дјела била снимљена; - анализирати како се понашају ликови и које су њихове карактеристике, како се ликови мијењају кроз роман; - креирати насловнице књижевног дјела на основу дефинисаног доминантног мотива; - осмислити другачији сиже према истој фабули; 		<p>Рани средњи вијек; Развијени и позни средњи вијек; Јужнословенске државе и народи у средњем вијеку; Нови вијек; Европа и свијет од XV до XVIII вијека; Јужнословенски народи од XV до XVIII вијека.</p>
--	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> - повезује античку драму са каснијим облицима драме (комедија, трагедија, драма у ужем смислу) - препозна и одреди етапе у развоју драмске радње; - препознаје драмски сукоб у тексту; - анализира односе између књижевних ликова; - препознаје елементе комичног и трагичног у књижевном тексту; - процијени практичну улогу драмског текста као предлошка за адаптацију. 	<ul style="list-style-type: none"> - правити инфографике са основним информацијама о књижевном дјелу, цјелинама и њиховој повезаности; - писати портрет или биографију књижевног лика из прочитаног прозног или драмског дјела; - писати есеј о сопственом доживљају и разумијевању ликова и њихових поступака, те утицају на друге ликове и њихове међусобне односе након прочитаних прозних дјела; - анализирати карактеристике драмског текста у античкој трагедији; - издвајати етапе у развоју драмске радње; - пронализити одлике ренесансног и савременог драмског текста; - гледати позоришну представу; - истражити пародију као књижевну врсту; - поредити књижевни драмски текст са позоришном или филском адаптацијом; - писати аргументативни есеј о мотивима из књижевних дјела које препознаје и у данашњем друштву. 		
---	---	--	--

Наставна тема: Народна књижевност			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да:	Ученик ће:	Предмет:	Тема:
		Православна вјеронаука	Свето

<ul style="list-style-type: none"> -жанровски класификује дјела народне књижевности; -аргументовано образложи ставове о етичким аспектима усмене књижевности; -упоређује умјетничку интерпретацију стварности и историјске чињенице у дјелима народне књижевности; -вреднује поруке народне књижевности у односу на властито читалачко искуство; -препозна значај народне епске пјесме за национални идентитет и културу; -анализира књижевно дјело примјењујући појмове из теорије књижевности. 	<ul style="list-style-type: none"> - читати дјела из извора према смјерницама наставника; -припремати ППТ презентацију, излагати; слушати излагање и коментарисати; -препознавати значења непознатих ријечи и архаизама из контекста; -издвојити универзалне и етичке поруке из прочитаних дјела; -изразити књижевни доживљај, изнијети став о књижевном дјелу; -поредити одгледани филм <i>Бој на Косову</i> са изабраном пјесмом из <i>Косовског циклуса</i>. 	<p>Историја</p> <p>Музичка култура</p>	<p>откривење; Тајна Цркве; Свете тајне и Света Литургија; О посту и празницима</p> <p>Рани средњи вијек;Развијени и позни средњи вијек; Јужнословенске државе и народи у средњем вијеку; Јужнословенски народи од15. до 18. вијека</p> <p>Музика у друштву; Музика средњег вијека; Примијењена музика</p>
--	---	--	---

Наставна тема: Књижевност старог вијека			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препозна основне темататске и стилске одлике књижевности старог вијека; -образложи разлику у оновременом схватању -књижевности у односу на модерно доба; -тумачи књижевно дјело уочавајући његове жанровске карактеристике и 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - читати књижевна дјела према смјерницама наставника и анализирати; -препознавати митске обрасце у савременој култури и расправљати о њима (музика, филм, стрип, вајарство, сликарство, мозаик) -примијенити историјски и теоријски приступ на религиозном тексту; 	<p>Предмет:</p> <p>Историја</p> <p>Ликовна култура</p>	<p>Тема:</p> <p>Стари вијек</p> <p>Умјетност старог вијека</p>

примјењујући појмове из теорије књижевности; - повеже знања из историје и историје умјетности старог вијека са књижевним дјелом; - аргументовано расправља о етичким аспектима књижевног дјела.	- гледати филм <i>Троја</i> и поредити са епом; - проналазити примјере етичке сличности јунака из усмене књижевности са античким јунацима; - изградити мапу ума путем које ће изразити књижевни доживљај и створити став о књижевном дјелу; - обликовати задатак служећи се различитим техникама и медијима, представити рад самостално или у тиму.		
---	--	--	--

Наставна тема: Српска средњовјековна књижевност			
Исходи учења	Активности учења	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: - препозна одлике српске средњовековне књижевности и испита њен значај за српску културу; - препознаје најзначајније ствараоце из периода српске средњовјековне књижевности; - одреди жанровске карактеристике, српске средњовјековне књижевности; - анализира књижевно дјело примјењујући појмове из теорије књижевности.	Ученик ће: - читати према смјерницама и анализирати дјела из извора; - изражавати књижевни доживљај; - припремити кратке сценске приказе догађаја из дјела у циљу бољег разумијевања радње и вриједности текста; - упоредити вриједности са којима се сусрео у српској средњовјековној књижевности са данашњим друштвеним вриједностима.	Предмет: Православна вјеронаука Ликовна култура Музичка култура Култура религија Историја	Тема: Свето Откривење; Тајна Цркве; Свете тајне и Света Литургија; О посту и празницима. Умјетност средњег вијека Музика средњег вијека Структура и функција религије Рани средњи вијек;

			Развијени и позни средњи вијек
--	--	--	--------------------------------

Наставна тема: Хуманизам и ренесанса			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уочава посебност репрезентативних књижевних дјела хуманизма и ренесансе у односу на античку и средњовјековну књижевност и културу; - препознаје жанровске карактеристике репрезентативних књижевних дјела хуманизма и ренесансе; - тумачи књижевно дјело примјењујући појмове из теорије књижевности. 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - читати према смјерницама и анализирати дјела из извора; - изградити ППТ презентацију у којој ће описати ренесансни дух, мисао ренесансног човјека, одлике ренесансног текста; и обиљежја хуманизма; - путем различитих медија урадити рад у којем ће истаћи историјски и умјетнички значај епохе; - говорити о Сервантесовој критици друштва и сукобу између идеала и стварности; - водити аргументовану дебату о значају дубровачке књижевности за српску културу; 	<p>Предмет:</p> <p>Ликовна култура</p> <p>Музичка култура</p> <p>Историја</p>	<p>Тема:</p> <p>Умјетност средњег вијека</p> <p>Музика ренесансе</p> <p>Развијени и позни средњи вијек;</p> <p>Јужнословенске државе и народи у средњем вијеку;</p> <p>Европа и свијет од 15. до 18. вијека; Јужнословенски народи од 15. до 18. вијека</p>

	- критички вредновати идејност раздобља и његов даљи утицај на развој књижевности.		
--	--	--	--

Наставна тема: Лектира			
Исходи учења	Активност ученика	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објашњава жанровске карактеристике књижевног дјела и поставља га у књижевноисторијски контекст; - тумачи књижевно дјело примјењујући књижевнотеоријске појмове; - аргументује свој став о књижевном дјелу; - критички упореди различите текстове и аргументује закључке; - стваралачки се изрази подстакнут књижевним текстом. 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - читати према смјерницама и избору наставника одабрана дјела са списка лектире и анализирати их; - гледати филм истог наслова као и одабрано књижевно дјело и поредити; - представи рад самостално или у тиму. 	<p>Предмет:</p> <p>Географија, Биологија, Хемија, Физика, Математика</p> <p>Историја</p>	<p>Тема:</p> <p>Биографије познатих научника</p> <p>Стари вијек, Рани средњи вијек; Развијени и позни средњи вијек; Јужнословенске државе и народи у средњем вијеку; Европа и свијет од 15. до 18. Вијека; Јужнословенски народи од 15. до 18. вијека</p>

Наставна тема: Некњижевни текстови			
Исходи учења	Активности учења	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разликује књижевни од некњижевног текста; - издваја кључне ријечи у тексту; - уочава процес умјетничког обликовања некњижевних текстова у књижевне жанрове (писмо, имејл, 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поредити у текстовима стручне и свакодневне изразе са умјетнички обликованим; - визуелно представљати (илустрација, инфографика, графикон и сл.) садржај различитих информативних текстова; 	<p>Предмет:</p> <p>Рачунарство и информатика</p>	<p>Тема:</p> <p>Интернет, комуникационе технологије и сигурност на интернету</p>

<p>дневник, новински текст, списак, судско свједочење) компаративно сагледава умјетничке и неумјетничке текстове;</p> <p>- препознаје књижевне референце у дјелима савремене и поп културе.</p>	<p>- додјелјивати наслове и поднаслове готовим текстовима;</p> <p>- уређивати додијелени текст за објаву на интернет порталу или штампаним новинама/часопису (именовање, поднаслови, кључне ријечи (хештегови), дијелови који ће бити издвојени другачијим фонтом или бојом, пратеће илустрације)</p> <p>- упоредити књижевна дјела са некњижевним;</p> <p>- препознавати и коментарисати референце на познате књижевне текстове и мотиве у дјелима савремене умјетности и поп културе.</p>	Страни језици	Све теме које захтијевају комуникативни код ван књижевног текста
---	---	---------------	--

Дидактичко-методичка упутства и препоруке

Међупредметно повезивање и планирање

Настава српског језика и књижевности треба да допринесе развоју стваралачког и истраживачког мишљења тако што ће ученицима омогућити да развију знања, стекну вриједности и функционалне вјештине које ће им користити у даљем образовању. Да би овладали општим вјештинама потребно је у оквиру планирања водити рачуна о међупредметној повезаности и међупредметним компетенцијама. Планирање од наставника захтијева адекватан избор наставних облика, метода, поступака и средстава који су условљени исходима који ће се остварити уз активност ученика. Области језик и књижевност чине предметну цјелину која се прожима и допуњује. Пажљивим планирањем наставе наставник ће уз праћење резултата ученика наставни процес планирати на мјесечном и седмичном нивоу водећи рачуна о међупредметној повезаности.

Унутарпредметна повезаност остварује се повезивањем књижевног дјела са језичком анализом и примјеном у усменом и писменом изражавању. Повезивањем тема из књижевности ученик развија способност да упоређује и тумачи књижевне родове у различитим књижевним контекстима повезујући традицију и савремену књижевност. На тај начин се књижевност сагледава у континуитету, а не као изолован временски период.

Наставни садржаји се обједуњују повезивањем тумачења различитих књижевних родова и различитих историјских периода. Наставни садржаји су интегрисани кроз упоредну анализу, синтезу и интерпретацију.

Поред тога овај програм прати **међупредметну повезаност** повезујући садржаје из различитих наставних предмета чиме се подстиче функционално знање ученика.

Теме из различитих наставних предмета се повезују са циљем подстицања интердисциплинарног размишљања.

У програму су наведени наставни предмети и теме који су повезани са наставном темом из српског језика и књижевности. Међупредметно повезивање са природним наукама остварује се кроз адекватну употребу научних термина и примјени правописних правила у свим научним дисциплинама као и у одабиру и анализи одређених некњижевних текстова. Приликом планирања наставног процеса неопходно је ускладити термине са колегама који реализују наставу из наставних предмета који тематски корелирају са српским језиком и књижношћу како би се могао остварити интегрисани час, интердисциплинарна радионица или пројектна настава.

Појмови и извори преко којих се остварују образовно-васпитни исходи

Комуникација и језик: Појам комуникације. Врсте комуникације (вербална и невербална комуникација) Појам језика; Биолошке основе језика; Улога језика у животу човјека; Функције језика (комуникацијска, симболичка, експресивна) Појам језичког знака (ознака и означено) Нивои језичке структуре и припадајуће језичке јединице; Језик и говор; Језик и писмо; Писмо као темељ цивилизације

Језичка слика свијета и мјесто српског језика међу свјетским језицима: Језичке породице; Словенски језици; Српски језик међу словенским језицима

Постанак и развој српског књижевног језика: Моравска мисија Ћирила и Методија; Старословенски језик; Глагољица и ћирилица; Најстарији глагољички и ћирилички споменици; Књижевни језици код Срба до 19. вијека (српкословенски, рускословенски, славеносрпски језик) Покушаји реформе српског језика прије Вука Караџића (Доситеј Обрадовић, Сава Мркаљ) Језичка реформа Вука Караџића; Појам стандардизације и језичке норме; Развој српског језика од Вуковог времена до данас; Распад српскохрватског језика у посљедњој деценији 20. вијека; Значај српског језика и ћирилице за национални идентитет и културу; Српски књижевни језик у 21. вијеку – одабране теме

Раслојавање језика: Стандардни – књижевни језик и нестандардни језички варијетети; Варијантно раслојавање; Екавски и ијекавски изговор српског језика; Функционално раслојавање и функционални стилови; Социјално раслојавање и социолекти; Индивидуално раслојавање и идиолекти; Дијалекти српског језика – основни појмови

Фонетика и фонологија (са морфофонологијом): Лингвистика – наука о језику; Лингвистичке дисциплине према нивоима језичке структуре; Области проучавања фонетике и фонологије; Глас, фонема, графема; Говорни органи; Фонолошки систем српског књижевног језика; Класификација гласова српског језика; Класификација сугласника према начину и мјесту творбе; Гласовне промјене

Акцентологија: Акценатски систем српског књижевног језика; Основна правила о распореду акцената и поста акценатских дужина; Проклитике и енклитике

Језичка култура: Правописна норма и правописни приручници; Кориштење правописних приручника; Проширивање познавања правописне норме.

Садржаји језичке културе прожимају се кроз све часове језика и књижевности (а и часове других предмета), на којима се његује, систематски проширује и на виши ниво подиже језичка оспособљеност ученика утемељена у основној школи. Добро усмено и писмено изражавање омогућава ученику да се потврди као аутономно биће, способно да покаже своја знања и вриједности, да искаже своја мишљења, ставове и одлуке. Неопходно је повезивати наставу језика са наставом књижевности и медијском културом како би ученици спознали моћ и значај језика. Препоручује се наставницима да употребом и примјеном различитих савремених метода и облика рада, као и различитих типова ситуацијских задатака примјењују праксу која доприноси развијању језичких вјештина код ученика.

Извори за област књижевност

НАПОМЕНА: Исходи учења се остварују преко извора. Сви предложени књижевни текстови су изборни и могу се користити за све теме, у складу с избором и креативношћу наставника.

Увод у тумачење књижевности

Проза: Иво Андрић – *Аска и вук, О причи и причању*; Лаза Лазаревић – *Први пут с оцем на јутрење*; Данило Киш – *Рани јади* (Дечак и пас), Бранко Ћопић – *Коњска икона*; Петар Кочић – *Мргуда*; Борисав Станковић – *Увела ружа*; А. П. Чехов – *Туга*; Једна легенда из Ћоровићеве збирке о Св. Сави

Поезија: Милан Ракић – *Симонида, Јасика*, Мирослав Антић – *Бесмртна песма*, Д. Максимовић – *Девојачка молба*; А. Шантић – *Вече на шкољу*; Ј. Дучић – *Песма жени*; Ђура Јакшић – *Отаџбина*, Бранко Радичевић – *Девојка на студеницу*, Душко Трифуновић – *Сасвим плава*, Бранко Миљковић – *Поезију ће сви писати*; М. Бећковић – *Поезију више нико неће писати*; Новица Тадић – *Хвалите ме после смрти*, Владислав Петковић Дис – *Њено име*; Ђорђо Сладоје – *Плач Светог Саве*; Перо Зубац – *Моја те реч дотакла*

Драма: Сви предложени драмски текстови из осталих тема

Стари вијек: Софокле *Антигона*, Мит о Едипу и Сизифу, словенска митологија-по избору, БИБЛИЈА, Еп о Гилгамешу (одломак о пријатељству), Илијада (одломак)

Народна књижевност: *Сунце се дјевојком жени, Бановић Страхиња, Диоба Јакшића, Еро с онога свијета, Лаж за опкладу*, Косовски циклус (пјесма по избору) и филм *Бој на Косову, Избор кратких народних умотворина*

Српска средњовјековна књижевност: *Мирослављево јеванђеље*, Свети Сава – *Житије Светог Симеона* (одломак), Теодосије Хиландарац *Житије Светог Саве* (одломак *Бијег – У свету Гору*), Јефимија *Похвала Кнезу Лазару*, Деспот Стефан Лазаревић *Слово љубве*. Могућност повезивања са савременом српском поезијом са средњовековним мотивима, по избору наставника.

Хуманизам и ренесанса: Петрарка – *Канцонијер* (51. сонет) препјев Шишко Менчетић), Данте - одломак из *Пакла*, Бокачо – једна новела из *Декамерона*, Сервантес *Дон Кихот* – одломак са вјетрењачама, Шекспир – *Хамлет* или *Ромео и Јулија* (одломак) – могућност поређења са филмом, М. Држић *Новела од Станца* (одломак), И. Гундулић *Осман* (5. пјевање). Избрисала Дон Кихота

Некњижевни текстови: Књижевни текст и интервју писца по избору наставника; дескрипција у књижевности и у стручним текстовима (географија, историја) новински чланци, репортаже, фељтони, извјештаји, филмови, серије, стрип; феномен интернет мимова (меме) и

текстови популарне музике

ЛЕКТИРА - наставник бира 3 од понуђених 7 наслова

1. *Грчки митови и легенде*
2. В. Шекспир - *Хамлет* или *Ромео и Јулија*
3. М. Пупин *Од паињака до научењака*
4. Џ. Орвел - *Животињска фарма*
5. Д. Михаиловић - *Кад су цветале тикве*
6. М. Витезовић *Шешир професора Косте Вујића*
7. Дјело по избору ученика и наставника

Праћење и вредновање наставе и учења из наставног предмета Српски језик и књижевност за први разред гимназије општег и друштвено-језичког смјера

Важно је да наставник континуирано прати и вреднује рад сваког ученика. Поред стандардног сумативног вредновања, које се проводи стандардизованим мјерним инструментима писменим и усменим провјерама, савремени приступ настави претпоставља и формативно савладавање предвиђеног програма. Формативно праћење подразумијева континуирано прикупљање података о ученичким поистигнућима. Фокус савремених приступа вредновању није на усвојености садржаја, већ на функционалној примјени знања у складу са предвиђеним исходима учења. Вредновање се осварује кроз испитивање компетенција које одговарају описаним исходима учења, при чему приоритет имају способности анализе, повезивања и примјене, а не пуко препознавање и репродукција информација. Технике формативног праћења могу обухватити реализацију практичних задатака, систематско евидентирање активности ученика током наставног процеса, као и анализу њихове вербалне и невербалне интеракције у наставном окружењу. Примјена сумативне оцјене као завршног исказа формативног праћења има педагошку оправданост само уколико је током процеса ученик добијао континуирану, квалитативну повратну информацију и уколико се у финалној оцјени рефлектују сви релевантни аспекти ученичких постигнућа, документовани професионално, редовно и објективно. С обзиром на то да наставник континуирано прати напредак ученика, подједнако је важно да спроводи и саморефлексију и евалуацију сопственог рада. На почетку школске године, наставник је дужан да ученике упозна са елементима и критеријумима вредновања, као и да спроведе иницијално испитивање предзнања – у функцији дијагностичког тестирања, без оцјене, ради адекватнијег планирања наставног процеса и усклађивања програма са нивоом претходних знања ученика. У току школске године се проводе четири писмене задаће, двије у првом и двије у другом полугодишту, као и један тест у другом полугодишту.

При реализацији наставног процеса наставници и ученици су обавезни користити уџбенике одобрене од стране Министарства просвјете и културе Републике Српске. Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и важећим правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи.